

Х.Ш.Бахтіярова, кандидат педагогічних наук
професор кафедри філософії та педагогіки
Національний транспортний університет
м.Київ

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИЙ ВІДБІР АБІТУРІЄНТІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ- ПЕДАГОГІВ

Невід'ємною частиною професійного відбору до інженерно-педагогічних спеціальностей має стати психологічний відбір, оскільки лише через цей відбір виявляються психологічні особливості кандидатів на здобуття професійної освіти. В даному дослідженні приведений психодіагностичний комплекс відбору абітурієнтів до інженерно-педагогічних спеціальностей.

Ключові слова: психологічний відбір, професійна підготовка, психологічні особливості, інженерно-педагогічні спеціальності

Нинішня соціально-економічна ситуація в Україні демонструє, що в умовах ринку праці найбільш успішною є людина, яка крім досконалого фахового володіння своєю професією проявляє здатність швидко змінювати спеціалізацію в межах своєї професійної діяльності, засвоювати нові напрями суміжних спеціальностей, бути мобільною та конкурентоспроможною на ринку праці.

Динамічність соціальних змін, суспільних перетворень частіше долають особи з активною життєвою позицією, які здатні до саморозвитку і самовизначення у різноманітних складних ситуаціях, які чітко визначають свою роль у професійній діяльності, відкритості до прийняття кращого досвіду інших, здатні використовувати освітні нововведення.

Все це значною мірою відноситься до підготовки майбутніх інженерів-педагогів, які, зокрема, працюють у галузі транспорту та транспортних систем.

Система інженерно-педагогічної освіти унікальна за своєю суттю, і сама її природа дає можливість впродовж навчального процесу сформувати такого гармонійно розвиненого фахівця, який поєднує в собі інженерні та психолого-педагогічні знання, навички та уміння, але за умов, якщо своєчасно звернути увагу на наявність в нього відповідних здібностей. Для цього необхідно, крім реалізації навчальної, розвивальної і виховної функції освітнього процесу, забезпечити впровадження діагностичного і профорієнтованого змістовних компонентів, за допомогою яких можливо виявити індивідуальні особливості претендентів на навчання за спеціальністю 015 «Професійна освіта (транспорт)».

Попри визнання широкими колами громадськості зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) як єдиної успішної реформи в освіті, обговорення, дискусії й навіть гостра полеміка з питань, пов'язаних з впровадженням в Україні стандартизованого тестування, не вщухають.

З одного боку – це яскрава ознака формування в нашій країні демократичного суспільства, а з іншого – виявлення рівня мінімально підготовленого абітурієнта для зарахування на ту чи іншу спеціальність у заклад вищої освіти. Незважаючи на те, що визначення рівня мінімально підготовленого абітурієнта надзвичайно впливає, але . як показує практика, недостатнє для абітурієнтів, які претендують на навчання за напрями майбутньої діяльності: людина – природа, людина – людина, людина – художній образ, людина – знакова система і особливо людина – техніка. Людина, яка обирає професію за своїм власним психотипом, має більше шансів досягти професійних успіхів та залишитися задоволеним власним вибором. Безумовно, цьому повинна передувати профорієнтаційна робота, яка включає в себе такі форми, як: професійна інформація, професійна консультація, професійний добір, професійна адаптація. При цьому широко використовуються: інтерв'ювання для виявлення інтересів, нахилів і можливостей людини, зустрічі з представниками певних професій, екскурсії на виробництва, дні відкритих дверей в ЗВО, ярмарки спеціальностей тощо

Метою є спроба проаналізувати роль та місце профорієнтаційного відбору при установленні порогового балу абітурієнтів, що беруть участь у конкурсі зарахування на спеціальності, в яких поєднані суміжні професії: в нашому випадку – це майбутній інженер-педагог.

Проблема професійного відбору теоретично та експериментально знайшла свої відображення в працях І.Б. Васільова, Ю.З. Гільбуха, К.М. Туревича, Е.А. Климова, О.А. Кожухової, В.Д. Небиліцина, В.В. Чебишева, В.Д. Шадрікова та інших.

Говорячи про проблему «професійного відбору», слід усвідомлювати, що в психологічній літературі та в інших галузях наукового знання немає єдиного загальноприйнятого визначення цього поняття. Більшість дослідників тлумачать це поняття, як спеціальні функції відбору, цілі та завдання; процедури відбору; процес діагностики тощо. Деякі автори виокремлюють професійний відбір: на навчання (В.Д. Небиліцин, Б.М. Теплов): безпосередньо на професійну діяльність (Г.Б. Васильов, С.Г. Іванова), а деякі – на життєві умови.

Але, для майбутнього інженера-педагога професійний відбір насамперед пов'язаний із поєднанням перших двох визначень – професійний відбір на навчання та професійну діяльність. Це накладає свій відбиток на процес підготовки фахівця із розвинутими професійно-орієнтованими (інженерними та психолого-педагогічними) компетентностями та вимагає застосування певних критеріїв відбору абітурієнтів за даним напрямом навчання:

- свідоме прагнення бути викладачем інженерних дисциплін у вищій школі;
- рівень інтелектуальних здібностей;
- соціогуманітарні та інженерні здібності.

Вказані особливості грають величезну роль у становленні майбутнього інженера-педагога, адже кожна з них акцентує увагу на тому, наскільки людина адекватно підійшла до вибору майбутнього фаху.

Беззаперечно, що такому вибору повинна передувати профорієнтаційна робота із залученням переконливих доказів не тільки привабливості майбутньої

професії, а, що найголовніше, відповідальності за її результати щодо організації та проведення навчально-виховного процесу у професійно-технічних закладах вищої освіти I-II рівня акредитації.

Разом з тим, вивчення практики педагогічної підготовки дозволило встановити у студентів інженерно-педагогічних спеціальностей недостатній рівень міцної мотивації: глибинного розуміння навчального процесу (56,42%); винахідливості в рішенні нестандартних завдань (58,25%); здатності до прогнозування ситуацій (79,93%); наполегливості у виборі оптимальних рішень (63,12%); пропозицій власних способів здійснення діяльності (83,56%), мобільності (64,83%) та інші [1, 6].

Вказані недоліки спричинені здебільшого тим, що на спеціальності професійної освіти нерідко потрапляють випадкові абітурієнти, яких, по-перше, приваблює бюджетна форма навчання, по-друге – відсутність або недостатність профорієнтаційної роботи з населенням.

Оскільки освіта з профорієнтацією покликана формувати соціальний характер сучасної людини, стимулювати її до проектно-творчої діяльності, забезпечувати принципово новий рівень підготовки фахівців для профтехосвіти, які об'єднують в собі інженерну та психолого-педагогічну підготовку, необхідно проводити серед абітурієнтів психологічний відбір як невід'ємну частину професійної підготовки на інженерно-педагогічні спеціальності. Метою психологічного відбору є вибір серед групи претендентів на відповідну спеціальність тих абітурієнтів, які демонструють достатній рівень розвитку інженерних і психолого-педагогічних якостей та бажання їх вдосконалювати в майбутньому.

На підставі вищесказаних критеріїв ми пропонуємо психодіагностичний комплекс відбору абітурієнтів, що містить методики (див. табл), які широко використовуються в психологічній практиці.

Комплекс складений у відповідності до вимог моделі педагогічної підготовки майбутнього інженера-педагога з урахуванням психології особистості.

Психодіагностичний комплекс для профорієнтаційної роботи

Перевірка здібностей абітурієнта	Етапи перевірки	Психологічні тестові методики
1	2	3
Визначення мотивації професійної діяльності	I етап	Тест – «Спрямованість особистості» Диференціально -діагностувальний тест за К.Замфиром та А.Реаном Методика ДДО (за Е.Климовим)
Розвинутість технічного мислення	II етап	Тест Беннета, «Оцінка рівня розвитку технічного мислення»
Комунікативні та організаторські здібності	III етап	Методика «КОС» Методика: «Аналіз своїх обмежень («Ви самі»)
Здатність до саморозвитку та самовдосконаленню	III етап	Питальник «Творче мислення (за Н.Ф. Вишняковою) Тест «Сила волі у професійній діяльності» (за О.Т. Джерелюком)
Особистісні якості	IV етап	Тест Т.Айзенка «Визначення власного типу темпераменту»

Застосування подібного психодіагностичного комплексу в додаток до ЗНО для відбору абітурієнтів на інженерно-педагогічні спеціальності, на нашу думку, сприятиме:

- виявленню необхідних для успішного опанування професією соціально-психологічних, психологічних та психофізіологічних особливостей особистості майбутніх фахівців;

- підвищенню якості підготовки фахівців: зменшенню відсіву студентів у процесі навчання; прискоренню адаптації студентів в ході навчання та засвоєння обраної професії.

Отже, основою для створення освітнього простору, який впливатиме на особистість протягом усього життя є чотири види знань:

- вчитися, щоб більше знати;
- вчитися, щоб успішно працювати;
- вчитися, щоб забезпечувати свій добробут;
- вчитися, щоб удосконалювати свої знання впродовж життя.

Людина, яка отримує знання з урахуванням профорієнтації, стає сильнішою, впевненішою, має більше можливостей змінити своє життя і життя своїх близьких.

Успішна професійна самореалізація дає змогу окреслити чіткі межі й орієнтири бажаного й можливого. «Стратегія життєвої самореалізації включає в себе і стратегію життєвого благополуччя, і стратегію життєвого успіху, а також цей ряд можливо поповнити іншими видами стратегічної поведінки людини: стратегії отримання освіти, стратегії професійного самовизначення та самовдосконалення [2, 49].

Неотъемлемой частью профессионального отбора на инженерно-педагогические специальности должен стать психологический отбор, так как лишь посредством психологического отбора выявляются психологические особенности кандидатов на обучение. В данной работе приведён психодиагностический комплекс отбора абитуриентов на инженерно-педагогические специальности.

Ключевые слова: психологический отбор, профессиональная подготовка, психологические особенности, инженерно-педагогические специальности

Psychological screening shall become integral part of vocational selection to the engineering@pedagogical majors, since psychological features by applicants can be solely revealed through due psychological screening. The present article focuses on psychodiagnostic screening techniques for university entrants desiring to choose the engineering@pedagogical majors (specialities).

Key words: psychological screening, vocational training, psychological features, engineering@pedagogical majors (specialities).

Література

1. Брюханова Н.О. Основи педагогічного проектування в інженерно-педагогічній освіті: монографія / Н.О.Брюханова. – УПА – архів: НТМТ, – 2010. – 438 с.

2. Котлярова В.В. Ценности и жизненные стратегии молодежи в современном социально-гуманитарном познании / В.В.Котлярова, А.А.Якунин-Шахты: ФГБОУ ВПО «ЮРГУЭС». – 2012. – 79с.

О.А.Булавина, кандидат економічних наук,
доцент кафедри педагогіки та психології ДВНЗ
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана», м. Київ

ЕКОНОМІЧНЕ МИСЛЕННЯ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

*Освіта – це не навчання фактам,
а тренування мислення думати.*

А. Ейнштейн

Сучасні реформи освітньої галузі сконцентровані на питаннях формування професійної компетентності та розвитку особистості. Це стосується й системи економічної освіти. Цікаво, що у 2015 році 0,2% населення світу володіло майже чвертю (21,4%) світових фінансових багатств, при чому 20% сучасних мільйонерів не мають вищої економічної освіти (за даними Forbes Україна). У 2017 р. – кількість мільярдерів зросла на 233 особи, а їх сумарний капітал зріс на 1,19 трлн. доларів і склав 7,67 трлн. доларів США (якщо цей капітал розподілити порівну серед всього населення планети, то кожен отримав би по 1000 дол. США). До першої п'ятірки мільярдерів увійшли власники компаній Microsoft, Berkshire Hathaway, Amazon, Facebook, Bloomberg [1].

За прогнозами консалтингового агентства Capgemini (дані щорічного звіту World Wealth Report) ТОП-3 сектори, де до 2025 року працюватиме найбільша кількість мільйонерів будуть: фінанси, технології та охорона здоров'я. Освіта посіла 7-ме місце, оскільки, у міру того як росте багатство, все більше людей прагнуть здобувати освіту, яка дозволяє підвищити багатство [4].